

Г. Ю. Солонар

Кулівці

КУЛІВЦІ - село Заставнівського району Чернівецької області. Знаходиться на правому березі р. Дністер (бас. Чорного моря; на лівому березі - Терноп. обл.), на межі Буковини та Поділля, за 45 км від обл. центру та за 12 км від райцентру. Пл. 1,62 км². За переписом насел. 2001, проживали 649 осіб; станом на 2015 - 600 осіб; переважно українці. Між сучасними К. і с. Василів (Заставнів. р-ну; відстань між ними становить бл. 2 км), побл. впадіння Серету в Дністер розташовувалося м. Василів, яке заснував князь Василько Тербовлянський (1084-1124). Василів згадується у Галиц.-Волин. літописі під 1230 у зв'язку з втечею з-під Галича військ угор. короля Бели. Данило Галицький воював з Угорщиною та Польщею протягом 7-ми р. К. тоді були пн. передмістям Василева. У часи розквіту в місті стояв укріплений частоколом і ровом дерев'яний замок, діяли понад 12 церков, мешкали за різними даними від 10-15 до 20-40 тис. осіб. Біля пристані зупинялися човни, що везли з Нижнього Подунав'я через Галичину у Візантію сіль, парчу, прикраси та вино. Василів почав занепадати після нападу військ Батия 1241. Від серед. 19 ст. його досліджували історики, археологи та краєзнавці Р.-Ф. Кайндль, М. Грушевський, Б. Тимощук, Б. Томенчук, І. Винокур, І. Свешников, мистецтвознавець Г. Логвин, художник О. Плаксій. Згодом виникли окремі поселення К. та Василів. Від 2-ї пол. 14 ст. навколишні землі перебували у межах Молд. князівства, яке 1538 потрапило у васал. залежність від Туреччини. Як окреме село під назвою Кулівешти вперше згадується в писем. джерелах 1574. Тоді воно належало молд. господарю Ончулу. За нар. переказами, село спочатку називалося Колінці (у цьому місці Дністер повертає у вигляді коліна) або Кулавці (від імені парубка Кули, який тут першим оселився з викраденою дівчиною з багатой родини). К. час від часу затоплював Дністер, тому його жит. на поч. 17 ст. переселилися з долини на узвишшя. Від 1774 - у складі Австрії (від 1867 - Австро-Угорщина). У 18 ст. налічувалося 13 житл. будинків і 17 гостин. дворів. Під час 1-ї світової війни К. неодноразово переходили «з рук у руки». Від

листопада 1918 до червня 1940 та від липня 1941 до березня 1944 року - під окупацією. Від 1940 - село Чернів. обл. 1989 мешкали 607 осіб. Нині у К. - навч.-вихов. комплекс «9-річна школа-дитсадок», б-ка, фельдшер.-акушер. пункт. 1995 на основі приход. Свято-Успен. церкви (дерев'яна; збуд. 1779 на кошти боярина І. Мотцока; пам'ятка архітектури заг.-держ. значення) засн. Свято-Успен. чол. монастир УПЦ МП. У цьому ж році споруджено й освячено перший брат. корпус та домову церкву св. Іова Почаївського, 1996 - домову церкву преподоб. Кукши ісповідника Одеського, 1997 - адм. архієрей. корпус, 2004 - собор Преображення Господа та Спаса нашого Ісуса Христа з приділами Різдва Христового та св. Василя Великого, 2007 - церкву св. архістратиґа Михаїла з усипальницею для монахів, 2011 - церкву св. преподоб. Антонія та Феодосія Києво-Печерських. Свято-Успен. безкупол. тризруб. храм встановлено на кам'яному фундаменті й укріплено кам'яними контрфорсами. В його основі - архаїчна схема 3-х прямокутних у плані, витягнутих повздовж. віссю зрубів, у яких нава найширша. Зрізані пірамідальні чотирикутні перекриття зрубів сховані під високим скат. дахом з великим винесенням, яке облаштоване на кронштейнах ориґін. форми. Храм розписано у стилі бароко. Дзвіницю з високим шатр. дахом зведено на 3х. від церкви, її нижній ярус оштукатурено й укріплено контрфорсом, другий менший - каркасний. 1962 за наказом комуніст. влади церкву закрито, 1989 у ній відновлено богослужіння. У 1990-х рр. під час ремонт. робіт споруди значно змінено, особливо дзвіницю. У Заставнів. р-ні для охорони цінних видів риб на Дністрі створ. іхтіол. заказники місц. значення, зокрема побл. с. Репужинці, К. і Василева - Репужин. о-ви (14 га) та Василів. вирва (7 га). Навесні тут нерестяться занес. до Червоної книги України марена, вирезуб, осетрові; водяться також сом, щука, короп, карась, окунь, йорж, лящ, підуст, фат, в'юн, бичок. Побл. села - виходи відкладів кембрій., ордовиц., силурій. і девон. періодів, які досліджували під час низки палеонтол. експедицій. Між селами Звенячин-Хрещатик-Репужинці-К.-Василів-Дорошівці низка геол. пам'яток - Дністров. стінки. Є поклади вапняку, глини, піску, галечника, джерела мінерал. вод гідрокарбонатно-кальцієвого типу. Збереглися 2 джерела-криниці 17 ст. Серед природоохорон. об'єктів - притоки Дністра - мала р. Гукало, яка бере початок на тер. села, та 3 джерела-струмки, які витікають на схилах в урочищі Вітючина Акація. На одному зі струмків - геол. пам'ятка природи місц. значення Кулівецький водоспад. На околицях села - ліс. пл. 91 га. Встановленоobelіск Слави воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни.

Рекомендована література

1. Давньоруська Буковина (X - перша половина XIV ст.). К., 1982;
2. Михайловський В. І. Заставна. Уж., 1983;

3. Жуковський А. І. Історія Буковини. Ч. 1. Чц., 1991;
4. Жупанський Я. І. та ін. Географія рідного краю. Чернівецька область: Підруч. Чц., 2000;
5. Легенди та перекази Заставнівщини. Заставна, 2010;
6. Вишневська М. Наймолодший монастир Буковини // Слово Просвіти. 2010, 4–10 листоп.;
7. Черешнюк М. М. Історія сіл Заставнівщини: Істор. літ-ра. Чц., 2011;
8. Солонар Г. Ю. Мальовниче село Кулівці: Геогр.-краєзн. і геол. нарис. Кулівці, 2015.

Бібліографічний опис:

Кулівці / Г. Ю. Солонар // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51363>. - Останнє поновлення : 1 січ. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).